

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Мария Граматикова на дисертационния труд на ас. Маргарита Валериева Аврамова на тема: «Въздействие на специализирана кинезитерапия върху физическото развитие и двигателната активност при деца с детска церебрална парализа» за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 7.4. Обществено здраве (Кинезитерапия)

Научен ръководител: доц. д-р Румяна Бахчеванджиева

І.КРАТКИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА:

Маргарита Валериева Аврамова е родена в гр.Симитли през 1986 г.

Образование:

Основното си образование завършва в СОУ в гр. Симитли, средното в ПМГ „Акад. С. П. Корольов“ в Благоевград (2000-2002) с профил биология и английски език, което прекъсва и от 2002г. до 2004г. продължава средното си образование в Испания в института „Антони Марти и Франкес“ в гр. Тарагона. В същия институт продължава обучението си от 2004г. до 2006г. за средно специално образование с природо-математически профил „Здравни науки“. От 2006 до 2009г. провежда висшето си образование в Международния университет на Каталуния в Барселона - във Факултет по медицина и здравни науки и придобива квалификация „Професионален бакалавър“ по физиотерапия. Придобива ОКС „Бакалавър“ по кинезитерапия и в Югозападния университет в Благоевград и последваща ОКС „Магистър“ в НСА “В.Левски“ (от 2012 до 2013г.) със специализация „Мануална терапия при артрогенни и неврогенни дисфункции“. От 2015г. е докторант към катедра „Кинезитерапия“ при ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Професионални дейности:

Трудовата кариера на докторантката започва през 2009г. като кинезитерапевт и администратор в Медицински терапевтичен център в Барселона, с предмет на дейност на центъра - рехабилитация и физиотерапия. От 2012г до 2014г. е кинезитерапевт в звеното за социални услуги в Симитли в „Дневен център за деца и младежи с увреждания“. През 2014г. работи едновременно и в ФТЦ „Вяра, Надежда и Любов“ в Благоевград (рехабилитация, физиотерапия и кинезитерапия). От септември 2017г е асистент в катедра „Кинезитерапия“ при ЮЗУ „Н. Рилски“. От май 2018г. работи и в Спортно - възстановителния център „Бачиново“ на ЮЗУ „Н.Рилски“ - като кинезитерапевт.

От справката е видно, че докторантката е с многогодишна професионална подготовка по кинезитерапия у нас и в една от водещите в областта страни - Испания.

Клинични практики :

Докторантката е провела редица клинични практики в Испания, сред които в:

- Болница „Ревитас“ , Барселона - 100 часа
- Каталунски здравен институт, „Пубилъа Касес“ в Барселона - 100 часа
- Болница „Ла Кирон“, Барселона - 100 часа
- Болница „Сант Жоан де Деу“, Барселона - 100 часа
- Многопрофилна болница на Каталуния, Барселона - 100 часа

Квалификационни курсове:

За повишаване на квалификацията си ас. Маргарита Аврамова е преминала 5 квалификационни курса, от които 4 у нас и 1 в Испания и 3 семинара в Испания.

- Семинар „Метода Кабат“ -30ч., Международен университет на Каталуния, Барселона.
- Семинар „Метода Перфетти“ -30ч, Международен университет на Каталуния, Барселона.
- Семинар „Метода Бобат“ - 30ч.,Международен университет на Каталуния, Барселона.

- Курс „Физиотерапия и черепно-лицева дисфункция. Физиотерапия при дисфункции на темпоромандибуларна става“, Международен университет на Каталуня, 2010 Барселона
- Курс „Мануална мобилизация на периферните стави“, Югозападен университет, 2011 г.
- Курс „Класически и лечебен масаж“, 2017 г, Благоевград
- Курс „Тайландски масаж - адаптиран за кушетка“, 2017 г. Благоевград
- Курс „Миофасциални масажни техники“ - I-во ниво, 2019 г., Благоевград

Езикова и компютърна подготовка:

Докторантката владее английски и испански език на високо ниво и на средно ниво - руски език. Притежава отлични компютърни умения за работа в интернет, Microsoft Office, PowerPoint, притежава умения за работа със специализирани софтуерни програми за обработка на данни SPSS и Prizm 3.0.

II. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Процедури и дейности по изпълнение на индивидуалния учебен план:

Проверката на процедурите показва, че при реализиране на дисертацията и на индивидуалния учебен план не се установяват нарушения. Спазени са изискванията на ЗРАСРБ, Правилника на приложението му и Вътрешните правила за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Заложените в индивидуалния учебен план образователни, научни преподавателски дейности са изпълнени.

III. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА

Структура и обем на дисертационния труд:

Дисертационният труд е с обем от 146 страници. Структурата му включва 7 глави, от които литературен обзор, представящ концептуалната постановка на научния проблем (45 страници), втора глава - наречена „Собствени изследвания“, представяща методологията на изследването (21 страници), трета глава – резултати и анализ на резултатите с 4 подраздела (с обем от 60 страници) и на 16 страници са представени заключението, изводите, препоръките и приносите за практиката на резултатите от изследването и библиография на ползваните литературни и интернет източници.

Графичната и таблична визуализация на резултатите е осъществена посредством 33 фигури, 73 таблици и 4 приложения, които улесняват възприемането на текста.

Изследването е проведено с информирано съгласие на родителите на пациентите.

Структурата е класическа за докторските трудове в областта на кинезитерапията и спорта, както и обемана научният труд са в съответствие с чл. 53 (1) и (2) от Вътрешните правила за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Н.Рилски“, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности и ЗРАСРБ.

IV. КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на научния труд:

ДЦП е заболяване с високата честота, въпреки усилията по превенция и профилактиката му. Засяга 1 на 500 живо родени деца, което определя висока социална значимост на проблема. Значимостта му произтича от инвалидизацията на децата и висока цена за усилията на семействата и обществото. Терапията е съпътствана с трудности от различна клинична изява на случаите и усложнена ранна диагностика, често с налична епилепсия, умствена изостаналост, разстройства в зрението и речта, препятстващи прилагането на някои от методите на КТ. По тази причина учените разработват различни модели на кинезитерапия, в различни комбинации от специализирани средства и методи за насочено въздействие върху засегнатите функции на детето. В допълнение на това е и факта, че през последния половин век не се установява тенденция на намаляване на ДЦП в развитите страни по света (Boog, 2010, Слънчева, 2014),

независимо от новите технологии на диагностиката на плода, цезаровите сечения, и др. фактори насочени към превенция от ДЦП. Това обосновава многогодишните и многоаспектни изследвания на заболяването, чрез апробиране на нови технологии, нови подходи, нови комбинации от средства и методи за насочени въздействия, сред които и на кинезитерапия, поради това, че ДЦП налага комплексен интердисциплинарен подход (медицински, кинезитерапевтичен, психологически, социален, педагогически) за подобряване на състоянието на пациентите и напредък в развитието им.

Следователно, изхождайки от положението, че кинезитерапията е от ключово значение за рехабилитацията на ДЦП, разработването и апробирането на авторски експериментални методики на КТ с иновативни подходи, средства и методи са перманентно актуални.

Актуалността и оригиналността на дисертационния труд се основава и на научно-теоретичната и методико-практическа основа на изследването и разработения експериментален модел на кинезитерапия, основаващ се на постановките и специализираните методи на **Перфети** и сензорно-моторно моделиране при деца с умствена изостаналост на **Доман-Деликато**, въз основа на теорията за неврологичната организация на мобилността им. Приложено е и **кондуктивно обучение** при деца с проблеми в провеждането на звука (глухота).

В контролната група кинезитерапията е традиционна.

По отношение на научната основа на изследването и сензорно-моторното моделиране при деца с умствена изостаналост на Доман-Деликато, за която теория се твърди, че е „*универсално приложима*“ има противоречиви мнения на учените по света. В САЩ, Канада и в други страни е считана по-скоро за неефективна, а в Испания и в други страни е приложима. Докторантката проверява посоченото противоречие с изследване на ефективността на сензорно-моторното моделиране на Доман-Деликато при ДЦП, който аспект от изследването е оригинален за страната ни.

Актуалността на изследването произтича и от положението, че вследствие от развитие на науката и научният инструментариум, докторантката аргументира научните основания за разработването на актуализирана методика на кинезитерапия при деца с ДЦП.

Спазени са етичните норми на изследване на хора, чрез информирано съгласие на родителите на децата.

В хода на разработване на дисертацията, докторантката изучава концепциите и иновационни подходите в диагностиката и кинезитерапията при деца с ДЦП, установява дефицити, които определят **концептуалната рамка на изследването** ѝ.

Методика на изследване и качества на научната разработка:

Изследвани са 60 деца на възраст от 3 до 7 години, с **ДЦП - спастична хемиплегия**, от които 27 момичета и 33 момчета разпределени в контролна и експериментална група.

Дисертационният труд е разработен в периода от 2015-2018г. (т.е. данните са актуални). Проведени са 236 броя диагностични измервания на деца от ДЦДМУ и СЦРИ в Симитли и в Гоце Делчев в ДЦДМУ и ЦОП.

Хипотезата и целта на изследването са добре формулирани.

Предметът на изследването е в пряка връзка с темата на дисертацията.

Задачите са съдържателни и изпълнението им осигурява постигането на целта на дисертацията.

Тестовата батерия и методите на изследване на децата с ДЦП са добре подбрани и правилно приложени и осигуряват по-цялостна оценка (от традиционната оценъчна система) на физическото развитие и двигателната активност на децата.

За обработка на емпиричния материал е използван софтуерния пакет SPSS-19.0. за установяване на състояния и адаптационни промени на децата. Проведен е вариационен и алтернативен анализ. При проверката на хипотезата непараметричните показатели е приложен критерия на *Mann-Whitney* (за независими извадки) и критерия на *Wilcoxon* (за зависими извадки).

Дисертационният труд на ас. Маргарита Аврамова съдържа иновационни теоретични концепции, научни и научно-приложни решения, в съответствие с най-новите тенденции и съвременни научни постановки, които представляват принос на докторанта към науката.

Разработена е комплексна методика на кинезитерапия, включваща ежедневна, индивидуализирана терапия (комбинация от класическата методика и елементи от методиките на Перфети и Доман-Делакато, като последната е базирана на съвременните принципи на неврорехабилитацията. **Ефективността на последните две методики (по данни от достъпните ни литературни източници) не е изследвана у нас при деца с ДЦП в центрове за социални услуги, което е принос на докторантката.**

Авторската методика е въведена в практиката и е проследена ефективността ѝ след дългосрочно приложение от 6, 12 и 18 месеца системна работа на кинезитерапевт и работа на родителите в домашни условия. Установена е ефективността на методиката върху физическото развитие и двигателната активност на децата.

Освен това, експерименталната методика е довела в по-голяма степен (в сравнение с контролната група) до подобряване на трофиката и кръвообръщението на мускулите-обект на въздействието. Подобрили са силовите способности на мускулите. Понижен е спастично повишения мускулен тонус на мускули и мускулни групи, запазена е придобитата мускулно-сухожилна еластичност; подобрена е стойката на децата и е осъществена превенция от деформации на стави и кости превенция от гръбначни изкривявания и вторично образуване на контрактури и анкилози. В по-голяма степен (в сравнение с контролната група) е подобрен (и съхранен) обема на движение на големите и малки стави на крайниците. Стимулиран е рефлекторния апарат в мускулите, на периферната и централна нервна система на децата и са активирани механизмите на вертикализация, стимулирани са равновесните механизми и ориентацията на тялото (на положенията и движенията му) на място и при локомоция в пространството. Подобрена е координацията на движенията, потиснати са примитивни рефлeksi и механизми и патологични модели на движения, придобита е (в различни степени) относителна самостоятелност при различни дейности на децата.

Друг значим аспект на дисертацията е проследяването на дългосрочния ефект на експерименталната методика.

Или обобщено казано, **експерименталната методика разработена от докторантката води до по-ранно, по-бързо (ускорено) и в по-голяма степен подобрене на състоянието на децата в експерименталната група по изследваните показатели.**

Езиков стил

Езиковият стил на докторантката е научен, съдържателен и информативен.

Изложението показва задълбочена научно теоретична подготовка и умение за провеждане на самостоятелна научноизследователска работа.

Изводи

Изводите от резултатите на научното изследване са 5 и са пряк и обобщен отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд на докторантката.

V. НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯТ ТРУД

Като по-важни приноси на дисертационния труд определям следните:

1. Проведено е задълбочено проучване и са систематизирани данните за научно-теоретическите концепции на учените у нас и в чужбина и на иновациите в диагностиката и терапията на деца с ДЦП.
2. Проведен е сравнителен анализ на методиките на кинезитерапия на деца с ДЦП у нас и в чужбина.
3. Разработена е иновативна комплексна методика на кинезитерапия за деца с ДЦП и е установена ефективността ѝ.

4. За първи път в България са приложени методиките на Doman-Delacato и Perfetti, адаптирани от докторантката за специализирани Дневни центрове и за домашни условия и е изследвана ефективността им.
5. Разработени са практически ръководства за цялостна оценка на физическото развитие, двигателната активност и ДЕЖ на деца с ДЦП и за специализираните кинезитерапевтични методики, приложени за първи път у нас, с което се удовлетворяват потребности на кинезитерапевтите, ерготерапевтите, рехабилитаторите и родителите на децата с ДЦП.

VI. ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Ас. Маргарита Аврамова представя резултати от дисертационният труд на академичната общност в България и в чужбина чрез 6 публикации (посочени в автореферата), от които 2 публикувани в чужбина.

VII. АВТОРЕФЕРАТ:

Авторефератът коректно отразява основните постановки в съдържанието на дисертацията - на технологията на изследване, на резултатите, изводите, препоръките и приносите.

VIII. ПРЕПОРЪКИ

Ефективността на сензорно-моторното моделиране на Доман-Деликато в дисертацията и на другите средства в експерименталната методика е установено комплексно (или косвено), поради комплексното въздействие върху децата, включващо и методиката на Перфети и други средства на КТ, т.е. експерименталната методика е ефективна точно в тази си комбинация. Във връзка с това препоръчвам в бъдещата си НИД, докторантката да провери аспектите на ефективност само на сензорно-моторното моделиране на Доман-Деликато за да бъде в максимална степен доказана ефективността на метода и убедено препоръчан за практиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на качествата на разработеният дисертационен труд, който съдържа съвременни, иновационни теоретични концепции, научни и научно-практически решения на значими проблеми на кинезитерапията, свързани с лечението на деца с ДЦП, които постановки и резултати представляват принос на докторантката към кинезитерапията като наука и разширяват теоретичната ѝ и научна основа и поради положителната ми оценка, предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на ас. Маргарита Валериева Аврамова по професионално направление 7.4. Обществено здраве (Кинезитерапия).

22.06.2019г.

Рецензент:
доц. д-р М.Граматинова